

ני

"המטרה שלי היא לדבר בשקט באמצעות העבודה שלי", אומרת מאיה גלפמן. "זה כמו שלפעמים, בחדר רועש ומלא צעקות, דווקא כשמישהו לוחש, האחרים ישימו לב במיוחד אליו, יתאמצו להקשיב לו ויפסיקו לצעוק"

זכות הציבור לגעת

יוחאי מטוס מצייר כנפיים ענקיות של מלאך בנמל יפו; אבי ליזר מקים מרכז מיחזור חווייתי לילדים ברמת גן; מאיה גלפמן מציבה לבבות קטנים ומדממים בפינות שונות בעולם; ויעקב ששון בונה מגדלים גבוהים מעץ בחוף בת ים. מבט אל עולמם הארעי של היוצרים במרחב הציבורי בישראל ← רועי בית לוי ומרב זקס

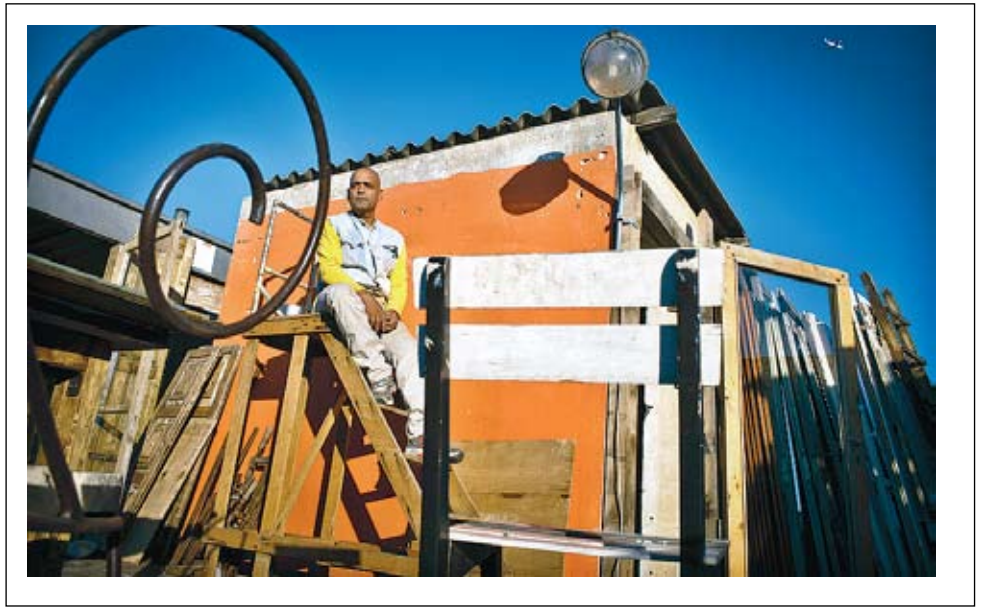
העבודות שלי הן מתנה שאני מעניק לרחוב", מנסה יוחאי מטוס - אמן, מעצב גרפי ומעצב תפאורה לתיאטרון ולמחול - להסביר את סוד המשיכה שלו אל הפעולה האמנותית במרחב הציבורי. "אני רוצה שאנשים יחייכו כשהם רואים את העבודות שלי, ואני רוצה שהם יחייכו דווקא במקום שבו הם בדרך כלל לא מחייכים, כי הם ממהרים, או עצבניים, או חושבים על כל מיני צרות שמעסיקות אותם. אם אני יכול לגרום להם לעצור, אפילו לרגע קטן, ולהתרגש, אז עשיתי את שלי".

מטוס, 34, החל להטביע את חותמו על הרחוב הישראלי לפני כעשר שנים, כסטודנט צעיר לתקשורת חזותית בבצלאל. "באותם ימים התגוררתי בירושלים, אבל לא הרגשתי חלק מהעיר. הרגשתי זר ומנוכר להוויה שלה", הוא מספר מהדירה הדרום תל אביבית שלו, המשמשת לו גם סטודיו. "בסוף, החלטתי שכדי שהעיר תקבל אותי, אני צריך לתת לה מתנה. מיכל צדרבאום, חברה ללימודים, ואני יצרנו מדבקות צבעוניות של דימויים מצוירים צבעוניים ושחמים, והדבקנו אותן על שלטי הרחוב הלבנים של העירייה. המדבקות היו שקופות למחצה, כי לא רצינו להסתיר את שמות הרחובות. לא ביקשנו לעשות אקט של ונדליזם הרסני, לפעולה שלנו אפשר לקרוא ונדליזם חיובי, או אנרכיזם אופטימי, וזה משהו שמלווה אותי עד היום. אין לי כוונה לקלקל, לשבש או להזיק. רק להוסיף משהו חיובי ומחויך למקום שבו אני גר".

פרויקטים עירוניים נוספים של מטוס כללו הדבקת 24 אלף מדבקות ארומות בצורת לב על תיבות דואר בתל אביב, הצבת לבבות חרטינה ארומים בשדרות רוטשילד בתל אביב ועל המדרגות המובילות מכיכר

בנוף האקסצנטרי למדי של עולם האמנות והעיצוב, מדובר ביוצרים שהם ציפורים משונות. הם אינם מתעשרים מעיסוקם, הם משקיעים ביצירות שלהם כסף, זמן, כישרון וזיעה, מתגברים על קשיים שונים ומשונים שנקרים בדרכם, ולעתים קרובות מגלים שכל העבודה הקשה שלהם נמחקה, נהרסה או נעלמה. עובדי העירייה עלולים לצוץ בכל רגע ולסייד את ציור הקיר שעליו עמלו שעות ארוכות. כלבים מודממים יכולים לבטא את הביקורת האמנותית שלהם על פסל שהקימו במאמץ רב. משב גחמני של רוח מסוגל לתלוש ולעקם בקלות את היצירות, הגשם יכול להרטיב אותן, השמש הקופחת עלולה לגרום להן לדהות. שוטרים יכולים לקנוס אותם, ואמנים אחרים, או סתם עובדי אורח, מסוגלים לבטל במחי מכל ריסוס את החוון שלהם.

ברחובות שבהם הם נחרו לפעול הכול זמני לנצח, מעורער והפכפך עד כדי בלבול, או מה בכל זאת גורם ליוצרים לעזוב את האינטימיות המגוננת של חלל הסטודיו, המשרד או בית המלאכה ולנסות להותיר במרחב הציבורי פיסה קטנה מעצמם האם זה הסיכוי הקלוש להיות כוכבי על בסצנת אמנות הרחוב העולמית ומשם לחדור אל קרבי הקונצנזוס הפופולרי, כמו בנקס, Vhils או Shepard Fairey? האם זה הסיכוי לנפץ את מחסום הרחוב ולהיכנס אל המוויאונים הגדולים, כמו ז'אן-מישל בסקייה או KAWS? האם הם מחפשים שם בחוץ עוד קהל, עוד חשיפה, עוד מחיאות כפיים? אולי זו תמימות כרונית שאין לה מרפא? או שאולי הם פשוט מציינים לרחף בלתי נשלט, השולח אותם שוב ושוב אל חלל התצוגה הגדול ביותר שהם יוכלו למצוא?

ששון: "אני לא קונה דבר בשביל העבודות שלי. גם לא מסמרים או ברגים. את הכול אני מחלץ ממה שאני מוצא"

בית מלאכה, חלל תצוגה או דירת מגורים אחרת שאפשר למצוא בעיר, וזה גם חלל העבודה שלו. ששון הקיף עצמו באלפי משטחי עץ שנמצאים בשלבים שונים של התפוררות או שיקום. הוא בנה מהדלתות ומהחלונות שהוא אוסף ברחובות מבנה עץ שבו הוא ישן. הוא ריצף באמצעותם את כל הגג והציב משטחי עץ רבים גם בחדר המדרגות המוביל אל הגג ולאורך המעקה שתוחם אותו. התוצאה - עוצרת נשימה ומציתה את דמיונו של כל מי שמבקר במקום. למעשה, הסביבה שבה ששון פועל היא יצירת אמנות חשובה לא פחות מאשר העבודות הפיסוליות שהוא מציב מדי כמה חודשים באתרים מתחלפים, והוא אכן מתייחס אליה כאל פעולה במרחב הציבורי.

"הגג שלי הוא חלק מהרחוב", הוא אומר. "אנשים יכולים לבקר בו מתי שהם רוצים ולראות אותי בפעולה. אמנים העלו פה הופעות, צלמים צילמו פה הפקות אופנה, הגג נכלל ברשימת האתרים של 'בתים מבפנים' ומגיעות אליו כל הזמן קבוצות מאורגנות של חובבי ארכיטקטורה ואמנות. אני רואה איך המקום הזה וכל מה שנמצא בו משפיע עליהם. אנשים מתחילים לפעמים לבכות כשהם רואים דלת או חלון שמעוררים בהם זיכרון ישן מהילדות. זה הכוח של החומרים האלה, שעובר גם בלי שאצטרך לשנות אותם".

חייו של ששון כרוכים סביב עיסוקו. הוא חי בצניעות סגפנית על הגג, ישן על מזרן מגולגל שהוא פורס בלילה על רצפת בית המלאכה, ניוון מתפריט טבעוני מוגבל מאוד, ואינו לוקח חלק בחגיגה הצרכנית שמקיפה את האי הקטן, מעשה ידי אדם, שלו. "החומרים שאני אוסף נותנים לי הכול. אני משתמש בעץ רקוב ומתולע כדי לבשל לעצמי עדשים כשאני רעב ולחמם את המקום כשקר לי, הם הגג מעל לראשי ורצפה לדרוך עליה, וגם סיבה לקום בבוקר".

את החומרים שלו מחלץ ששון בעיקר מאתרי בנייה של בתים שנהרסו כדי לפנות מקום לבתי מידות גבוהים ומפוארים. "אני לא קונה דבר בשביל העבודות שלי. גם לא מסמרים או ברגים. את הכול אני מחלץ ממה שאני מוצא. הפועלים כבר מכירים אותי ושומרים לי בצד חומרים ומזמינים אותי לנגב איתם חומס. הם בטח חושבים שאני קצת משוגע. גם הרבה אנשים שרואים אותי ברחוב, מחטט בפחים, חושבים שאני מסובב על כל הראש, אבל אותם אנשים גם מחאו לי כפיים כשהצגתי את הפרויקט שלי בפצ'ה קוצ'ה".

את היצירות שהוא בוחר להציב במרחב הציבורי ששון בורא ב"כמה ימים של טראנס של עשייה רצופה, שבמהלכם אני לא ישן וכמעט שלא שותה ואוכל", כהגדרתו. עד כה, הוא הקים את מבני העץ

כ

"בישראל זורקים את ההיסטוריה לרחוב"

אומר יעקב ששון.

"מרוב שאנשים

רוצים להיות

מוקפים בדברים

חדשים, הם

מוחקים את כל

מה שהיה לפני זה,

את העבר שלהם"

היום יודעים שאפשר לעשות מזה הרבה כסף, וזה משפיע לרעה על הדרך שבה הם עובדים".

"פעולה במרחב הציבורי לא צריכה לקשט", מוסיף גולדשטיין. "היא צריכה לנסח אמירה על מה שקורה מסביבה, לא להתחנף למי שעובר לידה, אלא לאתגר אותו. זו זכות גדולה להעמיד עבודה ברחוב. אתה מפיל את הרעיון שלך על הרבה אנשים, ולכן צריך להתייחס לזה ברצינות, אבל לקחת את עצמך בקלות, לא להאמין שאתה מי שחשוב כאן. הקיר הוא לא חלק מהרוזמה שלך שאיתו אתה קורץ למישהו כדי שייקח אותך למוזיאון".

"אני חושב שכל אמן חושב על המוזיאון או על הגלריה שבהם תוצג העבודה שלו כשהוא לוקח ליד מכחול", משיב מטוס כשהוא נשאל על הביקורת. "אני לא רואה בזה משהו פסול, ואני ממש לא חושב שהתמסחתי או מכרתי את עצמי. הרבה פעמים פנו אליי חברות מסחריות והציעו לי לשתף פעולה, והרבה מאוד פעמים דחיתי את ההצעות האלה. כל מי שרוצה יכול לצלם את עבודות הרחוב שלי או להשתמש בהן, כי ברגע שהצבתי אותן במרחב הציבורי הן כבר לא באמת שייכות רק לי".

"בעצם, אני מנהל יחסים של תן וקח עם הרחוב. אני מעניק לו והוא משיב לי בחזרה. לכן אני חוזר אל העבודות שלי שוב ושוב. נוגע, מקלף, מחזיר. זה משהו שפתוח לגורל. אני לא יכול לקלף עבודה שלי מהקיר בעוד כמה שנים, כי ייתכן מאוד שהיא בכלל לא תישאר שם עד אז. לפעמים העבודות מקבלות חיים משל עצמן מפני שאנשים אחרים משנים אותן, או מוסיפים להן משהו".

"כמה ימים של טראנס"

במקרה של האמן יעקב ששון, הרחוב הוא לא רק התחנה הסופית של עבודתו, אלא גם נקודת הפתיחה שלה. ששון לא רק יוצר במרחב הציבורי, אלא מוצא את החומרים שמהם הוא בונה את האובייקטים הפיסוליים המורכבים שלו בסביבה האורבנית שבה הוא יוצר. ששון הוא דמות מוכרת בתל אביב והסביבה. אפשר לראות אותו חוצה את הרחובות על תלת-אופן שעליו הוא מעמיס דלתות, מסגרות של חלונות, משקופים ושאר חפצים שהושלכו אל המרחב הציבורי כלאחר יד - פסולת בניין שלאיש, לכאורה, אין בה עוד צורך. "בישראל זורקים את ההיסטוריה לרחוב", מספר ששון. "תל אביב, למשל, היא רק בת 100 וקצת, אבל אין בה בניין שלא הפשיטו אותו לגמרי מכל הזיכרונות שהיו בתוכו. מרוב שאנשים רוצים להיות מוקפים בדברים חדשים, הם מוחקים את כל מה שהיה לפני זה, את העבר שלהם, וזה משהו שמאוד מפריע לי ושגורם לי לרצות לעשות משהו כדי לתקן את המצב".

ששון, 50, מתגורר ברחוב אלפסי בדרום תל אביב על גג, שאינו דומה במראהו לשום סטודיו,

בין לבניין העירייה, וקישוט אתרים שונים בתל אביב בציורי קיר רבים, שכולם נושאים את טביעת ידו האמנותית הברורה: שימוש באייקונים גרפיים מוכרים ומוזוהים (למשל הלוגו של סדרת הטלוויזיה האמריקאית Fame) ובצבעוניות עולצת וססגונית (נטייה ברורה לפאייטיס בצבע טורקיז בוהק).

במקביל לפעילותו ברחוב, מטוס עשה לעצמו שם של אמן שפועל בשדות מסודרים וממוסדים יותר בארץ וברחבי העולם. לכאורה, מטוס יכול היה להרשות לעצמו להפסיק לצאת אל הרחובות ולהתמקד בעשייה האמנותית בסטודיו שלו, אבל הוא בחר אחרת. "נדרתי לעצמי נרד: כל עוד אני מציג בעולם האמנות הממוסד, אמשיך לעבוד גם ברחוב. זה בעיקר עניין של מספרים. ברחוב אתה חשוף לאלפי מבטים מדי יום, ואילו בגלריה המספרים האלה נמוכים באופן משמעותי, אבל זה רק חלק מהסיפור. אני רוצה שאנשים יהיו חלק מהעבודות שלי, גם כשאני מציג אותן ברחוב וגם כשאני מציג אותן בגלריה או במוזיאון. בגלל זה אני שמח מאוד כשאנשים מצטלמים ליד העבודות שלי, ואפילו הפכתי את העניין הזה למרכיב המרכזי באחת העבודות האחרונות שלי - הכנפיים הגדולות שציירתי בנמל יפו. הרחוב מעניק לי אפשרות יוצאת דופן לנהל עם העבודות שלי דיאלוג".

תחנה בדרך לממסד

מטוס היה אחד משמונה אמנים שהציגו עבודות בתערוכה "כפנים: אמנות רחוב בתל אביב", במוזיאון תל אביב לאמנות. התערוכה, שנעלה בסוף דצמבר, ביקשה להציג לקהל הרחב את אמני הרחוב המרכזיים הפועלים כיום בתל אביב, וכתה לסיקור תקשורתי נרחב ולהצלחה נאה מבחינת היקף המבקרים בה; אך גם ספגה ביקורות קשות, הן מצד טהרני הגרפיטי, שהאשימו את האמנים שהציגו במוזיאון בהתברגנות ובהתקדנות, והן מצד אוהבי אמנות מעורבנים, שסברו שהתערוכה לא רק יוצרת אקט אמנותי מסורס וריק מתוכן, אלא גם מפגרת אחרי התרחשויות בסצנת האמנות העולמית בערך ב-20 30 שנה.

איתן ברטל, אמן ומרצה לעיצוב, ומי שעמד יחד עם איש הפרסום אילן גולדשטיין מאחורי אחד ממיזמי האמנות החלוציים במרחב הציבורי בישראל של שנות ה-80 - "האיש ההולך" - חושב שהאמנים שפועלים כיום ברחוב הישראלי חושבים עליו כעל תחנה בדרך לחיק הממסד האמנותי. "העבודות שלהם נראות לי כמו קיצור דרך לגלריה", הוא אומר. "בדרך כלל הם יוצרים איוורים שיכולים להופיע על קיר, אבל גם בספר או בהדפס, או על כיסוי לטלפון סלולרי. היום אמנות רחוב הפכה למשהו שמקשט לובי של מלון שחושב שהוא מגניב. זה דבר מסחרי לגמרי, דקורציה אסתטית ודי בנאלית. האמנים

ליזר: "בשנים האחרונות יש ניסיון להחזיר את החוויה לרחוב"

פפ

"העבודות שלי הן מתנה שאני מעניק לרחוב", אומר יוחאי מטוס. "אני רוצה שאנשים יחייבו כשהם רואים את העבודות שלי, ואני רוצה שהם יחייבו דווקא במקום שבו הם בדרך כלל לא מחייבים, כי הם ממחרים או עצבניים"

פפ

"פעולה במרחב הציבורי לא צריכה לקשט", אומר אילן גולדשטיין. "היא צריכה לנסח אמירה על מה שקורה מסביבה, לא להתחנף למי שעובר לידה, אלא לאתגר אותו. זו זכות גדולה להעמיד עבודה ברחוב"

היחודיים והמרשימים שלו בנמל תל אביב, על הגג ברחוב אלפסי ובחוף של בת ים, מבנים שעשויים ממאות חלקים שונים (ולתות, מסגרות ומשקופים שחברו יחדיו), ובימים אלה הוא מתכונן להקים פרויקט חדש בחיפה, אך הלזמו הגדול ביותר הוא להקים מבנה עץ גדול במרבר, שיהיה מורכב מכאלף משטחי עץ שונים.

קיר הפייסבוק כקיר רחוב

האמנית והמעצבת מאיה גלפמן משתמשת ביצירותיה כדי להפנות את תשומת לבם של עוברי האורח ברחוב אל פינות סמויות מהעין. הפרויקט המוכר ביותר שלה מורכב מסטיקרים קטנים שעליהם מודפס איור של לב אדום ופצוץ והכיתוב "שימו לב", שאותם היא מדביקה במקומות מיוחדים ומעניינים שתפסו את עינה בזמן הליכה ברחוב. גלפמן מנסה למצוא רגעים עיוניים קטנים ויפים, שחומקים מאיתנו בדרך כלל, וכך ליצור רגע של התבוננות ומודעות לסיביה.

גלפמן פנתה אל הפעילות האמנותית במרחב הציבורי אחרי ניסיון כושל להוציא לאור ספר אמנות ושירה פרי עטה. "מאוד התאכזבתי כשלא הצלחתי לפרסם את הספר שלי, אבל במקום להתאיש החלטתי ליוזם תערוכת רחוב בשדרות רוטשילד ותליתי את העבודות ואת השירים מתוך הספר על עצים בשדרה. מה שקרה אחר כך שינה את הדרך שבה אני פועלת ויוצרת – אנשים ניגשו אליי והביעו עניין בעבודות בזמן שתליתי אותן, כתבו עליי בעיתון, אנשים כתבו לי שהם אהבו את הרעיון, והעבודות פשוט נחטפו מהעצים במהירות עצומה. אחר כך גם קיבלתי הזמנה להשתתף בתערוכה קבוצתית משום שמישהו ראה את העבודות ברחוב. זה מה שהציאה החוצה מעניקה לאמן – היא מלמדת אותו להשחרר, להניח ליצירה שלו לדבר בעד עצמה ולראות מה יקרה איתה".

המשיכה של גלפמן לרחוב לא נעלמה גם אחרי שהשיגה את מטרותה הראשונית. "עבודותי מוצגות במזיאונים ועל עצי השדרות, על קירות לבנים ובפתיחי ביבים", היא מעידה. "העבודה במרחב הציבורי היא אקט משמעותי בשבילי. זו הדרך שלי להעביר מסר, להגיע לאנשים, גם לכאלה שלא מבקרים בכלל בגלריות, וגם לכאלה שכן. ברחוב, העבודות תופסות את הצופים לא מוכנים, בעוד שמי שמגיע לתערוכה בגלריה מגיע בדרך כלל עם ידע מסוים על האמן ועל האמנות, ועם תפיסה מגובשת לגבי מה מעניין אותם ומה לא. ברחוב יכולות להתפתח סיכוי עבודה שלי שיחות שלא יתקיימו בגלריה".

לאחרונה החלו התמרוצים הלבניים והעיוניים, שגלפמן פיזרה במקומות שונים בעיר במטרה לסמן שווה להתעכב עליהם כמבט נוסף, להתפשט בעולם, ואת אחרי שהיא החלה לפרסם אותם ברף הפייסבוק שלה. "גיליתי שהקיר שלי באתר יכול לשמש אותי בדומה לקיר ברחוב, ואל הקיר החדש הזה, ברחוב החדש הזה, יכולים להגיע הרבה יותר אנשים מאשר לרחובות שבהם אני משוטטת".

באמצעות הפייסבוק הגיעו אל גלפמן בקשות

עבודות של מטוס (משמאל ועם כיוון השעון), ליזר, ששון, וגלפמן. לא מתחבאים מאחורי שמות בדויים

מטוס: "דורתי לעצמי נדד: כל עוד אני מציג בעולם האמנות הממוסד, אמשין לעבוד גם ברחוב"

הזה, שהתחיל כמישהו שפועל מחוץ לסצנת האמנות הרגילה, לא רק הצטרף לממסד, אלא הקים ממסד חדש משל עצמו כדי להשאיר אנשים אחרים בחוץ".

הציבור הוא הלקוח והריבון

האדריכל אבי ליזר ניגש אל הפעולות שלו במרחב הציבורי באופן שכלתני ומחושב הרבה יותר מזה של היוצרים המקבילים לו בתחום אמנות הרחוב. ליזר, שעומד בראש משרד הארכיטקטורה AL/Arch, מתכנן ברוב ימות השנה פרויקטים אדריכליים פרטיים ומסחריים, אך מדי פעם הוא בוחר להפנות את משאביו למיזמים אישיים המבקשים לבדוק את הקשר המתקיים בין האדם לביין הסביבה שבה הוא חי ופועל.

"בשנים האחרונות יש ניסיון להחזיר את החוויה לרחוב, כי מבחינה ציבורית, כשהחוויה מתרכזת במקום אחד, לדוגמה בקניון, זה יוצר בעיה עירונית בצורת זיהום, רעש, פקקי תנועה ובעיות חניה", מסביר ליזר. "הערים המתקדמות מנסות לשלב את הציבור במרחב שבו הוא חי. באנגליה, למשל, נותנים תקציב לאמנים כדי לעבוד במרחב הציבורי, אבל לא רק כדי להקים פסלים, אלא כדי לשתף את הציבור בפעילויות אמנותיות. הבעיה בישראל היא שיש חוסר אמון בין הציבור לרשות. כל שני וחמישי יש ידיעות על מעילות בכספים ועל שוחד, ולכן יש סינה וחשדנות כלפי פרויקטים או פעילות במרחב הציבורי שמניעות מתוך הרשות המקומית".

ליזר, 42, מדבר מניסיון. ב-2008, במסגרת הביאנלה הראשונה בבת ים לאדריכלות נוף, הוא הציג יחד עם רעייתו, רנה הירש-ליזר, פרויקט בשם The REAL estate, שכלל הקמת שמיכה כבדה של בתון קשה עטוף בבר משתפל, המכסה ברכות את הקיר האקוסטי שחוצץ בין שכונת מגורים להמולה של נתיבי איילון הסמוכים. ליזר בחר באתר המיוזנח וחסר החן בשיפולי העיר כדי לחולל בו שינוי, וקיבל תקציב ואמצעים כדי להקים בו את המבנה הארכיטקטוני שתכנן. על הגבעה הקטנה והרכה

שנוצרה מוקמו כמה גומחות וחרכים שסימנו את קווי המתאר של גוף האדם ונועדו לשמש מרחבים פרטיים וזמניים בתוך החלל הציבורי. ליזר ראה בעיני רוחו את תושבי השכונה מוצאים לעצמם פינה של שקט וחתיכת שמיים במיזם שלו, ומטפחים את הגינות הקטנות שניטעו סביבו, אבל למציאות ולעירייה היו תוכניות משל עצמן. "אנשי התחזוקה החליטו שהמבנה נעשה מטרד, ולכן סתמו את הגומחות בחול ושתלו בתוכן עצי יוטה", מספר ליזר. "נראה שבעירייה יודעים איך לטפל בתחזוקה השוטפת של העיר, אבל לא יודעים איך לטפל באמנות שלה. המרחק הזה, בין הכוונות הטובות לתוצאות, יכול להיות מתסכל מאוד".

הפרויקט הנוכחי של ליזר הוא הקמת מרכז מיוחד חינוכי בפארק הלאומי של רמת גן, שיהיה פתוח לתלמידי העיר ולכל מי שירצה לבקר בו, ושישמש גם כמקום לקליטת פסולת ביתית מהאזור. באמצעות הפרויקט הזה הוא מבקש להפעיל את הסביבה וליצור מציאות חדשה וטובה יותר בשטח. "מה שמעניין אותי זה לקרוא את המרחב הקיים ומתוך זה לצאת לפעולה", הוא אומר. "אני מסתכל על מה שקורה בחו"ל בתחום הזה ורואה שיש לנו לעשות עוד דרך ארוכה. מניו יורק, למשל, הייתי מביא את הרוח שעומדת מאחורי הפרויקט המדהים NY Highline, שפועל כיום במקום שבו עברה בעבר מסילת ברזל נטושה. הפרויקט יצר בום אדריכלי במקום – החלה באזור תנופת בנייה, ערך הנדל"ן עלה, וראש העירייה מייקל בלומברג הגדיר את הפרויקט כרנסנס של האזור" (לצפייה בפרויקט: סרקו את הברקוד משמאל).

האם נוכל לראות פרויקט גדול ומשמעותי שכזה במרחב הציבורי בישראל? "זה יהיה אפשרי אם נחנך את המערכת העירונית עוד בטרם יתקבלו החלטות לגבי פרויקטים ארוכי טווח במרחב הציבורי", משיב ליזר. "זה יכול לקרות, אבל רק אם נבחר את המקומות המתאימים לפעול בהם, ורק אם נשתף בתהליך היצירה את הציבור, כי הוא הלקוח והריבון האמיתי של אמנות במרחב הציבורי".

"יהום אקולוגי" לא כולם מרוצים מהאמנות במרחב

"יהום אקולוגי", כך מכנה את הפסלים במרחב הציבורי נעמי אביב, אוצרת עצמאית ותיקה ומוערכת. אביב מוסיפה ש"מלבד כמה עבודות יוצאות דופן, רוב הפסלים מכוּערים או לא מעניינים, ולרוב הם אפילו לא מוצבים במקום שמתאים להם, היכן שהם יכולים לתקשר בצורה הטובה ביותר עם הסביבה ועם הקהל. בתור תושבת תל אביב הייתי רוצה לנקות את העיר מרוב הפסלים שמוצבים בה. לא כל מי שרוצה לבטא את האמנות שלו צריך לעשות את זה על חשבוננו".

"הבעיה מתחילה מזה שהרבה פעמים פסל רחוב מוצג אחרי שאמן תרם אותו לעירייה", מתחבת אביב. "האמנים עושים זאת כדי להנציח ולקדם את עצמם וכדי לאוורר את הסטודיו שלהם מעבודות גדולות שהם לא הצליחו להיפטר מהן, והעיריית מקבלות את המטנות האלה ומתחילות לטבוח את הראש כדי להבין מה צריך לעשות איתן".

"בעיה גדולה נוספת עם הפסלים במרחב הציבורי היא כל המיזמים של תברות מסחריות שמציבות שוורים מצוירים בשדרה, או גלבוסים מפוסלים בכיכר, או פינגווינים מקרטון בצומת. מבחינתי זו תופעה ממש מושחתת מבחינה אתית. זה גורם לציבור להאמין שמה שהם רואים זה פסל, בעוד שמה שהם באמת רואים זה רק חיקוי של פסל. זה משהו פגום מוסרית, שמחמיץ לחלוטין את המטרה של האמנות. מי שמאשר להציב דבר כזה במרחב הציבורי ממש עושה נזק".

צילית ברניבט, מנהלת המחלקה לאמנויות בעיריית תל אביב יפו, מנסה להסביר את מערכת השיקולים של הממסד, בבואו לאשר, לטפח או לייצר עבודה אמנותית במרחב: "המטרה שלנו היא לפתח את התרבות בעיר. יש לנו אחריות לקדם יצירה ויוצרים ולהעשיר את החוויה של התושבים. כאשר אמן רוצה להציב פסל או מיצב במרחב הציבורי הבקשה שלו עוברת דרכי ודרך ועדת פסלים של העירייה, שבודקת אם העבודה מתאימה וראויה. יש הרבה אמנים שרוצים להציג עבודות בעיר, אבל לא כולם עומדים בסטנדרט האמנותי שלנו".

"בעשור האחרון, למשל, העירייה לא רכשה פסלים חדשים ולא קיבלה הרבה תרומות של פסלים, ואנחנו מעדיפים להשקיע בתחזוקה של העבודות הקיימות. לצערנו, יש הרבה פגיעות, חלקן מכוונות, בפסלים בעיר. פסל האריה שניצב שנים במסטה פלוגיה, למשל, נצבע על-ידי צוות צילום של הפקת אופנה בצבע נחושת והיינו צריכים לנקות אותו. זה אקט אלים ופוגעני, שלא יכול להתקבל בסלחנות. האמן שמחליט להציב פסל ברשות הרבים יכול להביא בחשבון את פגעי האקלים והסביבה, אבל לא ונדליוס. לאף אחד אין זכות לפגוע ביצירה בצורה כזאת. המצב האידיאלי הוא שכל פסל יתוכנן במיוחד עבור המקום שבו הוא יוצב, אבל אנונו עדיין לא נמצאים שם".

מסילה למנהטן
סרקו את הברקוד באמצעות הנייד וצפו בסרטון מרתק על פרויקט ההיי ליינ בניו יורק

טורק ברקוד: i-nigma